

УДК 372.881.111.1

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2020-95-2-179-190>

СПІВЗВУЧЧЯ МИСТЕЦТВ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

М. В. Роганова

ORCID 0000-0001-5985-4033

У статті викладено та проаналізовано теоретичні й практичні аспекти виховання духовної культури майбутніх педагогів засобами взаємодії мистецтв. На основі аналізу наукових доробок провідних вітчизняних та зарубіжних науковців розкрито його роль у становленні професіоналізму та культурно-духовному розвитку сучасного педагога. Акцентовано увагу на значенні синтезу мистецтв та розкриті його значення в процесі професійної підготовки майбутніх педагогів у контексті діяльності науково-дослідної лабораторії «Духовні основи дошкільної освіти», мета якої – розробка наукових програм, проєктів духовного розвитку особистості дитини дошкільного віку та сприяння духовно-культурному відродженню, художньо-творчому та естетичному розвитку студентської молоді – майбутніх фахівців дошкільної освіти. Розкрито напрями авторської методики виховання духовної культури майбутніх педагогів засобами взаємодії мистецтв, як от: збагачення емоційно-чуттєвої сфери студентів, удосконалення художньо-образного сприйняття різних видів мистецтв, стимулювання художньо-творчої діяльності в художньо-естетичному напрямі.

Ключові слова: естетичне виховання, духовна культура, взаємодія мистецтв, духовність, заклад вищої педагогічної освіти.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасні події, що відбуваються в суспільстві, актуалізують проблему духовно-морального виховання молоді, визначаючи її в якості найважливішого стратегічного завдання і гаранта планетарної безпеки. Це пов'язано, перш за все, з погіршенням духовної культури суспільства, втрати моральних норм та цінностей. При цьому дуже небезпечною тенденцією є невиправдано толерантне ставлення до моральних і соціальних патологій (як-от: гомосексуалізм, проституція, досягнення цілей поза мораллю), що є свідченням духовної деградації суспільства. Тут варто задуматися про

долю багатьох цивілізацій, загибель яких була вирішальною мірою обумовлена саме демонстративною толерантністю до моральних і соціальних аномалій. Тому ситуація, що склалась у молодіжному середовищі, вимагає не тільки переоцінення людського життя і системи цінностей, але також і спонукає до пошуку нових культурологічних та аксіологічних підстав виховання особистості. У першу чергу це стосується майбутніх педагогів, які за своїм покликанням несуть велику відповідальність за майбутнє держави. У зв'язку з цим у сучасній літературі з'явилися реальні науково-теоретичні передумови для розвитку педагогіки духовності, у якій мистецтво займає особливе місце.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Проблема виховання духовної культури особистості має міждисциплінарний характер, що висуває необхідність вивчення даного явища не тільки з погляду соціальної і психологічної педагогіки, але і філософії виховання, яка дозволяє виявити не тільки витoki формування духовності і духовних цінностей людини, але і побачити дійсну гуманістичну суть виховання, врахувати сучасні реалії і суперечності, що виникають з метою успішного їх вирішення (Бутенко, 2000). Педагогіка завжди спиралася на філософські концепції, і тому саме вони мають реальні потенції стати основою сучасної педагогічної моделі виховання особистості. У зв'язку з цим завдання об'єднання філософського і педагогічного знання на сучасному етапі розвитку суспільства є необхідною умовою вирішення такої багатоаспектної проблеми, як виховання духовної культури студентів вищих педагогічних закладів освіти, визначальна роль у цьому процесі належить мистецтву.

На всіх вікових етапах виховання підростаючого покоління *мистецтво* виступало як особлива форма діяльності, в якій відбувається становлення людини, зміцнення її духовності, розвитку творчих здібностей, образного мислення та естетичної сфери (Ю. Алієв, М. Волинський, Н. Миропольська, М. Коган, Г. Шевченко, В. Петрушин). Як відображення дійсності, мистецтво є найдосконалішою формою осмислення й творчого освоєння духовно-практичного досвіду людства. Воно допомагає пізнавати життя в безпосередньому чуттєвому контакті, сприймати явища дійсності в тому значенні, що вони мають у системі суспільних відносин.

Виконуючи свої основні функції (гедоністичну, евристичну, комунікативну, виховну), спираючись на розвинене художнє мислення, мистецтво оперує реальними образами і надає можливість проаналізувати всі найскладніші, найтонші грані дійсності, прояви естетичного в природі,

усвідомити, виробити своє ставлення, варіативно та чуттєво співставити з ним свої морально-естетичні ідеали (Шевченко, 2002).

Метою статті є визначення ролі та місця комплексу мистецтв у вихованні духовної культури сучасного педагога в контексті реалізації програми «Поліфонія мистецтв у вихованні духовної культури сучасного педагога».

Виклад основного матеріалу. Особистість людини формується і розвивається в результаті впливу численних чинників, об'єктивних і суб'єктивних, природних і суспільних, внутрішніх і зовнішніх, незалежних і залежних від волі і свідомості людей, що діють стихійно або згідно з певною метою. При цьому сама людина не мислиться як пасивна істота. Вона виступає як суб'єкт свого власного формування і розвитку. Виходячи з цього, виховання духовної культури особистості – це цілісний, комплексний, багаторівневий процес, який розуміється нами як соціальна духовно-практична діяльність суб'єкта, що ґрунтується на особистому і суспільному досвіді, протікає під впливом об'єктивних чинників соціального середовища (сім'я, вищі навчальні заклади, громадські, релігійні організації, засоби масової інформації та інші) і соціальних умов (культурологічне виховання, освіта і самовиховання як пізнання власної природи, духовного світу) і спрямована на саморозвиток, самовдосконалення, самореалізацію і поліпшення якості життя особистості. Проте, наявність об'єктивних умов само по собі ще не вирішує завдання формування розвиненої особистості, виховання її духовної культури.

Необхідна організація систематичного процесу виховання, саме такого, що базується на знанні і урахуванні об'єктивних закономірностей розвитку особистості, який є необхідною і загальною формою цього розвитку. Коли враховуються рушійні сили розвитку, вікові і індивідуальні особливості вихованців, використовуються всі можливі позитивні впливи суспільного і природного середовища і, з іншого боку, ослабляються негативні і несприятливі дії зовнішнього середовища, досягаються єдність і узгодженість всіх соціальних інститутів, людина раніше виявляється здійною до самовиховання (Пономарьова, 2008).

Педагогічний ефект у вихованні духовної культури є більш результативним, коли можливості *мистецтва* виступають у взаємодії. Мова йде про *поліфонію мистецтв*: синтез музики, мистецтва художнього слова та живопису. У 80-і роки ХХ ст. ідеї інтеграції та синтезу мистецтв, поліхудожнього підходу в педагогіці розвивалися Б. Юсовим та його послідовниками. Б. Юсов уперше сформулював та ввів у науковий обіг термін «поліхудожність», сутність якого зводиться не тільки до врахування єдиної природи всіх видів мистецтв, а до цілісного, поліфонійного

сприйняття та відображення художніх образів. Ці положення слугували основою теорії поліхудожнього розвитку особистості.

Проблема взаємодії мистецтв та її роль в естетичному вихованні дітей та молоді була досліджена Г. Шевченко в дисертації «Взаємодія мистецтв в естетичному вихованні і розвитку підлітків» (Шевченко, 1986), де вона наголошує, що гармонійне поєднання інтелектуального розвитку, духовності і естетичного ставлення до життя і мистецтва – умова формування цілісної гармонійної особистості.

Питання взаємодії різних видів мистецтва, не втрачаючи своєї актуальності, є предметом наукового розгляду в багатьох мистецтвознавчих дослідженнях. У полі зору науковців давно перебувають різні аспекти тісної співдружності мистецтв (І. Азізян, Л. Андреев, Б. Галеев, А. Смелий, Г. Степанов), зокрема проблеми естетичного виховання молоді в контексті її професійної підготовки знайшли своє відображення в студіях Л. Баженової, Л. Мун, Л. Остож'євої, Л. Савенкової, Д. Ткачової, Л. Рапацької, Г. Шевченко, О. Шувалової, Б. Юсова та ін.

Мистецтво розвиває творчі здібності людини, співвідносячи дійсність з ідеалом. З давніх часів мистецтво вважалося одним з головних компонентів культури як специфічного способу організації та розвитку перетворювальної духовно-практичної діяльності людини, універсальною формою конкретно-чуттєвого вираження її естетичного та духовного досвіду. В монографії «Образне мислення і процес його формування у студентської молоді засобами мистецтва» Г. Шевченко (2010) зазначає: «Як особливий тип естетичного світобачення, мистецтво спонукає людину дивитися на світ через авторське сприйняття. Образ світу, зокрема й образ людини, транслюється через світорозуміння митця, унаслідок чого активізуються душевні й духовні сили людини» (с. 78).

Сьогодні педагогічною спільнотою ведеться безперервний всебічний пошук основних механізмів визначення нової моделі процесу виховання сучасної молоді, зокрема майбутніх педагогів. Теоретичне обґрунтування інноваційної парадигми виховання морально-ціннісних і духовно-естетичних пріоритетів реалізовується на стику сучасного знання з багатьох областей і напрямків педагогіки: педагогічної психології, філософії освіти, народної педагогіки, акмеології, культурології, синергетики, аксіології, антропології, історії педагогіки, педагогічних технологій, методики виховання. Такий підхід дозволить вирішити найважливіше завдання, що стоїть перед сучасною системою загальної освіти, – вдосконалення культурно-духовного розвитку майбутніх педагогів.

Адже цілеспрямований естетичний розвиток завжди пов'язаний з вдосконаленням багатьох духовних якостей і моральних рис людини. Мистецтво, як зазначає академік Г.Шевченко, збагачує людину духовно: вчить переживати, отримувати насолоду і задоволення від спілкування з прекрасним, розкриває розумові здібності, спонукає до творчості, удосконалює логіку мислення. Але ще більш важливим є той факт, що воно акумулює в собі певну соціальну мету – морально-естетичний вплив на особистість дитини, підлітка, які знаходяться ще в процесі формування, вплив на становлення ціннісних орієнтацій, моральних якостей, духовно-естетичних потреб. Ці ідеї видатного вченого України були покладені в основу створення Інституту духовного розвитку людини, який є єдиною державною установою в Україні спеціалізованого наукового напрямку, внесеного до реєстру НАН України, який здійснює науковий системний аналіз стану духовної культури дітей, сім'ї, шкільної та студентської молоді, широких верств населення в регіональному освітньо-культурному просторі; веде науково-теоретичну розробку проблематики, пов'язаної з основними напрямками духовно-культурного, морально-естетичного та фізичного розвитку людини і суспільства в умовах глобалізаційних процесів сучасної цивілізації.

Науково-дослідні лабораторії, що створені у різних куточках України, втілюють у життя ці ідеї Добра, Краси та Істини. Так, в Комунальному закладі «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради на кафедрі теорії та методики дошкільної освіти створена науково-дослідна лабораторія «Духовні основи дошкільної освіти», мета якої розробка наукових програм, проектів духовного розвитку особистості дитини дошкільного віку та сприяння духовно-культурному відродженню, художньо-творчому та естетичному розвитку студентської молоді – майбутніх фахівців дошкільної освіти. Робота науково-дослідної лабораторії ведеться у межах основних положень Концепції дошкільного виховання. Дошкільний вік – основа загального культурно-духовного розвитку дитини, стартовий період всіх подальших високих людських злетів. Зберегти найкращі риси в наших дітях, закласти моральні основи, які зроблять їх більш стійкими до реалій нашого життя, вчити їх нормам спілкування та уміння жити серед людей – всі ці завдання необхідно вирішувати ще у дошкільному закладі. Тому напрями наукової роботи стосуються головних завдань духовного розвитку дитини дошкільного віку: морального, естетичного, фізичного, екологічного, інтелектуального.

Взаємовідносини різних видів мистецтв – явище, що дійсно має позитивний виховуючий вплив на людину, але воно має свої межі, його межі історично рухливі, мінливі. І ці межі є, і видова специфіка мистецтва

при цьому аж ніяк не зникає. Існування різних видів мистецтв пов'язано з тим, що жодне з них своїми власними засобами не може охопити художню картину світу. Таку картину може створити тільки вся художня культура людства в цілому, що складається з окремих видів мистецтв.

Художня культура становить складну ієрархічну систему, яка об'єднує всі види мистецтва, процес художньої творчості та його результати. Кожний з видів мистецтва, відображаючи конкретні аспекти об'єктивної реальності, відзначається неповторністю та унікальністю, лише йому притаманним способом матеріального втілення життєвого змісту. Так, образотворче мистецтво (живопис, скульптура, графіка, художня фотографія) відтворює різнобарв'я світу в наочних образах за допомогою пластичних та колористичних матеріалів. Образотворче мистецтво здійснює неабиякий вплив на розвиток творчого начала в особистості, здатності розуміти прекрасне в природі й у людських стосунках. Через споглядання творів образотворчого мистецтва в молоді формується уявлення про ідеал людини в культурі минулих епох та їхніх сучасників. Література передає високу людську думку словесно. Матеріальним носієм образності в літературі є слово, закріплене в письмовій формі, яке осягається не лише чуттєво, а й інтелектуально. Музика як поезія звуку відображає дійсність у звукових образах, здатних впливати на людину засобами ритму, тембру, мелодії, гармонії та інших елементів, викликаючи в реципієнта слухові асоціації з власними переживаннями. Музика займає особливе місце у вихованні духовної культури особистості завдяки її безпосередньому комплексному впливу, що дозволяє молодій людині пізнати, емоційно пережити явища навколишнього світу в їх діалектичному взаємозв'язку. Гармонія і краса у музиці розкриваються перш за все через рух, злитість почуттів і думок в їх тимчасовій діалектиці. Тому музичне мистецтво є невід'ємним фактором пізнання істини, добра і краси, виховання креативного мислення. Проте, сприймання музики не обмежується й не визначається лише створенням емоційного враження від почутого, викликаючи емоційний відгук, твір музичного мистецтва здатний спрямовувати свідомість у сферу, лише віддалено пов'язану з почутим (Шевченко, 1973).

Зупинимося на одному з напрямів діяльності лабораторії «Духовні основи дошкільної освіти» та «Поліфонія мистецтв у вихованні духовної культури сучасного педагога», метою яких є розвиток досвіду емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва як соціально-культурної форми освоєння світу, що впливає на людину і суспільство. Мета реалізується в ході вирішення наступних завдань:

- формування цілісного уявлення про роль мистецтва в культурно-історичному процесі розвитку людства;
- виховання художнього смаку майбутніх педагогів;
- узагальнення основних понять в процесі актуалізації наявного досвіду спілкування з мистецтвом;
- придбання культурно-пізнавальної, комунікативної та соціально-естетичної компетентності;
- культурна адаптація студентів до сучасного інформаційного простору з різноманітними проявами масової культури;
- поглиблення інтересу і розвиток прагнення до художньої самоосвіти і художньо-творчої діяльності в будь-якому виді мистецтва.

Виховання духовної культури майбутніх педагогів засобами комплексу мистецтв відбувається в таких напрямках: збагачення емоційно-чуттєвої сфери студентів, удосконалення художньо-образного сприйняття різних видів мистецтв, стимулювання художньо-творчої діяльності в художньо-естетичному напрямі.

Програма діяльності лабораторії заснована на досягненні ідеї поліфункціональності мистецтва, його значущості в житті людини і суспільства, тому стрижень її змісту - виявлення функцій мистецтва: пізнавально-евристичної, комунікативно-семіотичної, естетичної, ціннісно-орієнтує, соціально-організуючої, практичної, виховної, гедоністичної і ін. Розуміння майбутніми педагогами цих функцій здійснюється в дослідницькій та художньо-творчої діяльності в процесі звернення до явищ культури на матеріалі основних видів мистецтва, з урахуванням того, що один і той же зміст може бути виражений різними засобами.

Тому вважаємо доцільним включення в зміст програм професійної підготовки майбутнього педагога дисциплін культурологічного спрямування та спецкурсу «Духовна культура педагога» і тем, що розкривають духовні джерела рідної культури й історії. Наприклад, при вивченні курсу «Культурологія», додатково включені такі теми як «Духовність в українській поезії», «Духовні основи ораторської майстерності», «Духовність українського музичного мистецтва», «Народна пісня – душа народу», «Православна культурна спадщина України», «Віртуальна агресія сучасного світу», «Фізичне, моральне і духовне здоров'я молоді».

В межах діяльності лабораторії були проведені фестивалі, конкурси, вечори класичної і духовної музики, уроки духовності, що стало ефективною умовою для розвитку культурно-духовного потенціалу майбутніх педагогів, забезпечивши передачу моральних цінностей від старшого покоління до молодшого.

Особистісні результати проявляються в індивідуальних особливостях майбутніх педагогів, які розвиваються в процесі художньо-творчої та освітньої діяльності студентів і відображають:

- сформованість почуття гордості за свою Батьківщину, національну культуру і мистецтво, знання їх джерел, основних напрямків і етапів розвитку; розуміння цінності культурної спадщини України і людства;
- засвоєння традиційних цінностей суспільства, сформованість основ громадянської ідентичності;
- ступінь засвоєння художнього досвіду людства в його органічній єдності та різноманітності природи, народів, культур і релігій, що сприяє збагаченню власного духовного світу;
- розвиток естетичної свідомості через освоєння національної художньої спадщини і досвіду світу в процесі творчої діяльності;
- відповідальне ставлення до опанування майбутньою професією педагога, ініціативність і самостійність у вирішенні навчально-творчих завдань;
- готовність і здатність до саморозвитку та самоосвіти, усвідомленої побудови індивідуальної освітньої траєкторії з урахуванням стійких пізнавальних інтересів;
- шанобливе і доброзичливе ставлення до іншої людини, її думки, світогляду, культури, мови, віри;
- готовність і здатність вести діалог з іншими людьми і досягати в ньому взаєморозуміння;
- наявність художніх переваг, естетичного смаку, емоційної чуйності і зацікавленого ставлення до світу і мистецтва;
- освоєння ролей і форм соціального життя в групах і спільнотах; участь у громадському житті ЗВО з урахуванням регіональних, етнокультурних, соціальних особливостей;
- комунікативна компетентність в спілкуванні та співпраці з однолітками в різних видах діяльності;
- навички проєктування індивідуальної художньо-творчої діяльності і розуміння своєї ролі в розробці та втіленні колективних проєктів на основі поваги до художніх інтересів однолітків.

Організаційно-педагогічні умови виховання духовної культури у майбутніх педагогів засобами взаємодії мистецтв визначаємо такі, як-от: гуманістичне наукове навчально-методичне забезпечення, розробка і впровадження посібників морально-естетичного змісту, систематичне проведення конференцій, лекцій-концертів, бесід, відкритих занять; організацію системи взаємодії між культурними осередками громадських організацій та вищих закладів освіти, системою додаткової освіти;

міждисциплінарної інтеграції; внесення доповнень у зміст підготовки студентів педагогічних ЗВО з урахуванням наступності та художньо-естетичного досвіду; формування педагогічно цінних особистісних якостей, зокрема творчої активності.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Таким чином, актуальність і значимість феномену взаємодії мистецтв, його виховного, культурно-розвивального ефекту проявляється в тому, що в процесі освоєння явищ культури, об'єктів мистецтва, художніх творів у свідомості молодой людини створюється образ навколишнього світу, в якому здійснюється її становлення як особистості, що творить себе, свій образ «Я», де з'єднуються ідеали краси, істини і добра, збагачується внутрішній світ студентів – майбутніх вчителів, вихователів. Адже духовна культура містить в собі загальнолюдські цінності, що становлять духовну основу суспільства, і саме освіта забезпечує цілісне, гармонійне становлення особистості відповідно до тих його ідеалів, які сформовані в надрах культури, цивілізації. Перспективи подальших розвідок у даному напрямі вважаємо у створенні дієвих гуманістичних виховних технологій культурно-духовного розвитку, розробці інноваційних інтерактивних методів використання комплексу мистецтв в освітньому процесі, які б урахували і психічні особливості, і комплекс індивідуальних якостей, і систему інтересів, потреб, ідеалів, творчих можливостей студентської молоді, і тим самим забезпечили цілісний духовно-естетичний вплив на неї.

Література

1. Бутенко В. Г. Вплив естетичного фактору на формування духовних цінностей особистості. *Гуманітарна освіта: Серія Психологія і педагогіка*. Київ, 2000. Вип. 1. С. 113-124.
2. Пономарьова Г. Ф. Системні підходи до організації виховної роботи в педагогічному навчальному закладі. *Система виховної роботи як важливий чинник формування особистості вчителя, вихователя*: зб. наук. праць. ХГП. Харків, 2008. С. 5-8.
3. Ушакова І. О. Формування естетичного образу людини у студентської молоді комплексом мистецтв: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. Київ, 2015. 20 с.
4. Шевченко Г. П. Взаимодействие искусств в эстетическом воспитании и развитии подростков: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13. 00. 01. Киев, 1986. 48 с.
5. Шевченко Г. П. Образне мислення і процес його формування у студентської молоді засобами мистецтва: монографія. Луганськ, 2010. 188 с.
6. Шевченко Г. П. Формирование у младших подростков представлений о художественном образе средствами комплексного воздействия искусств: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Москва, 1973. 198 с.
7. Шевченко Г. П. Эстетическое воспитание в школе. Киев : Рад. шк., 1985. 144 с.

8. Шевченко Г. П. Естетична свідомість в структурі духовної культури особистості. *Вісн. Луган. держ. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки*. 2002. № 11(55). С. 5–6.
9. Шевченко Г. П. Духовно-культурні цінності виховання: сутність та основні змістовні характеристики. *Духовно-культурні цінності виховання Людини: монографія*. Луганськ, 2013. 332 с.

References

1. Butenko, V. H. (2000). Vplyv estetychnoho faktoru na formuvannia dukhovnykh tsinnosti osobystosti [The influence of aesthetic factors on the formation of spiritual values of the personality]. *Humanitarna osvita: Seriya Psykholohiia i pedahohika, 1*, 113-124. Kyiv (ukr).
2. Ponomarova, H. F. (2008). Systemni pidkhody do orhanizatsii vykhovnoi roboty v pedahohichnomu navchalnomu zakladi [System approaches to the organization of educational work in a pedagogical educational institution]. *Systema vykhovnoi roboty yak vazhlyvyi chynnyk formuvannia osobystosti vchytelia, vykhovatelja: zb. nauk, prats*, 5-8. KhSPI. Kharkiv (ukr).
3. Ushakova, I. O. (2015). *Formuvannia estetychnoho obrazu liudyny u studentskoi molodi kompleksom mystetstv* [Formation of the aesthetic image of a person in student youth by a complex of arts]. (Abstract of Candidate Thesis in Pedagogy), 20. Volodymyr Dahl East Ukrainian National University. Kyiv (ukr).
4. Shevchenko, G. P. (1986). *Vzaimodeistvie iskusstv v esteticheskom vospitanii i razvitii podrostkov* [Interaction of arts in aesthetic education and development of teenagers]. (Abstract of Doctor's Thesis in Pedagogy), 48. Kiev (rus).
5. Shevchenko, G. P. (2010). *Obrazne myslennia i protses yoho formuvannia u studentskoi molodi zasobamy mystetstva: monohrafiia* [Figurative thinking and the process of its formation in student youth by means of art: monograph], 188. Luhansk (ukr).
6. Shevchenko, G. P. (1973). *Formirovanie u mladshykh podrostkov predstavlenii o khudozhestvennom obraze sredstvamy kompleksnogo vozdeistviya iskusstv* [Formation in younger adolescents of ideas about the artistic image by means of the complex impact of arts]. (Candidate's Thesis in Pedagogy), 198. Moscow (rus).
7. Shevchenko, G. P. (1985). *Esteticheskoe vospitanie v shkole* [Aesthetic education at school], 144. Kiev: Radianska shkola (rus).
8. Shevchenko, G. P. (2002). Estetychna svidomist v strukturі dukhovnoi kultury osobystosti [Aesthetic consciousness in the structure of the spiritual culture of the individual]. *Visn. Luhan. derzh. ped. un-tu imeni Tarasa Shevchenka : Pedahohichni nauky, 11(55)*, 5 – 6 (ukr).
9. Shevchenko, G. P. (2013). Dуховно-культурні цінності виховання: сутність та основні змістовні характеристики [Spiritual and cultural values of education: the essence and main content characteristics]. *Dуховно-культурні цінності виховання Людини: монографія*, 332. Luhansk (ukr).

СОЗВУЧИЕ ИСКУССТВ КАК СРЕДСТВО ВОСПИТАНИЯ ДУХОВНОЙ КУЛЬТУРЫ СОВРЕМЕННОГО ПЕДАГОГА

М. В. Роганова

В статье изложены и проанализированы теоретические и практические аспекты воспитания духовной культуры будущих педагогов средствами взаимодействия искусств. На основе анализа научных разработок ведущих отечественных и зарубежных ученых раскрыта роль в становлении профессионализма и культурно-духовного развития современного педагога. Акцентировано внимание на значении синтеза искусств и показана его роль в процессе профессиональной подготовки будущих педагогов в контексте деятельности научно-исследовательской лаборатории «Духовные основы дошкольного образования», цель которой – разработка научных программ, проектов духовного развития личности ребенка дошкольного возраста и содействие духовно-культурному возрождению, художественно-творческому и эстетическому развитию студентской молодежи – будущих специалистов дошкольного образования. Раскрыты направления авторской методики воспитания духовной культуры будущих педагогов посредством взаимодействия искусств: обогащение эмоционально-чувственной сферы студентов, совершенствование художественно-образного восприятия различных видов искусств, стимулирование художественно-творческой деятельности в художественно-эстетическом направлении.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, духовная культура, взаимодействие искусств, духовность, учреждение высшего педагогического образования.

THE SOUND OF THE ARTS AS A MEANS OF TRAINING THE SPIRITUAL CULTURE OF A MODERN TEACHER

M. V. Roganova

The article describes and analyzes the theoretical and practical aspects of educating the spiritual culture of future teachers by means of interaction of arts. Based on the analysis of scientific developments of leading domestic and foreign scientists, the role in the formation of professionalism and cultural and spiritual development of a modern teacher is revealed. Attention is focused on the significance of the synthesis of arts and shown its role in the process of professional training of future teachers in the context of the activities of the research laboratory "Spiritual Foundations of Preschool Education", the purpose of which is to develop scientific programs, projects of spiritual development of the personality of a preschool child and to promote spiritual and cultural revival, artistic, creative and aesthetic development of student youth - future specialists in preschool education. The directions of the author's methodology for the upbringing of the spiritual culture of future teachers through the interaction of arts are revealed as: enrichment of the emotional and sensory sphere of students, improving the artistic and

imaginative perception of various types of arts, stimulating artistic and creative activities in the artistic and aesthetic direction.

Key words: *Aesthetic education, spiritual culture, interaction of arts, spirituality, institution of higher pedagogical education.*

Роганова Марина Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (м. Харків, Україна). E-mail: marinavik@ukr.net

Роганова Марина Вікторівна – доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой теории и методики дошкольного образования Коммунального учреждения «Харьковская гуманитарно-педагогическая академия» Харьковского областного совета (г. Харьков, Украина). E-mail: marinavik@ukr.net

Roganova Maryna Viktorivna – Doctor of Pedagogical Sciences (Ed.D.), Professor, Head of the Department of Theory and Methodology of Preschool Education of Communal Establishment "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy" of Kharkiv Regional Council (Kharkiv, Ukraine). E-mail: marinavik@ukr.net